

Lagutskottets betänkande

1981/82:16

om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar, m. m.

Ärendet

I proposition 1981/82:66 föreslår regeringen (justitiedepartementet) att riksdagen skall anta förslag till

1. lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar,
2. lag om ändring i föräldrabalken.

Lagförslagen har tagits in i *bilaga* till betänkandet.

Utskottet

I propositionen föreslås att avgifterna för bankernas vård av omyndigs värdehandlingar höjs. Bankerna ges även rätt att ta ut en särskild avgift för betalningspåminnelser som avser omyndigas fordringar. Den nuvarande bestämmelsen om sammanräkning av värdehandlingar som tillhör underårigas syskon med gemensam förmyndare föreslås vidare slopad. Slutligen föreslås ett upphävande av bestämmelsen i 16 kap. 8 § föräldrabalken om möjlighet för förmyndaren att styrka omyndigs banktillgodohavanden genom intyg av två personer.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1982.

Till grund för propositionen ligger en skrivelse från Svenska bankföreningen som har remissbehandlats. Lagrådet har på grund av lagstiftningsfrågans enkla beskaffenhet inte hörts i ärendet.

De nuvarande avgifterna för vård av omyndigs värdehandlingar har gällt sedan 1977. Mot bakgrund av de gångna årens kostnadsstegringar är det enligt utskottets mening nu motiverat med en höjning av ersättningen till bankerna. Utskottet har inget att erinra mot de i propositionen föreslagna avgiftshöjningarna.

När det gäller hur avgifterna skall uträknas vill utskottet dock anmärka följande. Enligt 8 § utgår bankernas ersättning i form av grundavgift och tilläggsavgift. Tilläggsavgiften utgår dels för varje vid avgiftsperiodens början ineliggande handling, post av ensartade handlingar eller slutet kuvert, dels för varje deponering eller uttag av sådana handlingar under avgiftsperioden. Enligt propositionen har uttrycket post av ensartade handlingar tolkats så att exempelvis aktier skall anses utgöra en post oavsett om det är fråga om aktier i ett eller flera bolag. Bankföreningen har i sin skrivelse framhållit att en sådan tolkning avviker från vad som tillämpas för

övriga förvar och avsevärt försvårar en rationell hantering av depåerna. Enligt bankföreningen bör en lagändring ske.

I syfte att tillmötesgå bankföreningens önskemål föreslås i propositionen den ändringen att ordet ensartade utgår ur lagtexten. Ändringen innebär enligt departementschefen att aktier av samma slag i ett och samma bolag skall anses som en post av handlingar, medan aktier i skilda bolag däremot skall anses utgöra olika aktieposter av handlingar. Utskottet, som tillstyrker lagändringen, vill tillägga följande.

Riksdagen har nyligen antagit ett förslag till ändring i lagen om förenklad aktiehantering. Lagändringen, som träder i kraft den 1 januari 1982, innebär att i lagen förs in en ny 20 a § i vilken föreskrivs att aktiebrev under vissa förutsättningar inte behöver utfärdas för förvaltarregistrerade aktier i bolag som tillämpar förenklad aktiehantering, dvs. nästan samtliga börsbolag och ett flertal andra bolag. De aktier som inlagts i förmyndardepå är som regel förvaltarregistrerade. Lagändringen kan följaktligen beräknas få till följd att beträffande aktier som lagts in i förmyndardepå ofta inte kommer att finnas några aktiebrev. Inte heller kommer det att i depån finnas någon annan handling rörande aktierna. Den omyndiges aktieinnehav kommer att återspeglas endast i bokföringsmässiga åtgärder hos banken. I nu angivna fall kommer det således inte att finnas någon sådan post av handlingar för vilken banken enligt 8 § lagen om vård av omyndigs värdehandlingar äger ta ut tilläggsavgift.

I den ovannämnda 20 a § lagen om förenklad aktiehantering stadgas emellertid också att, om aktiebrev inte har utfärdats, skall i fråga om ägarens eller någon annans rätt så anses som om aktiebrev utfärdats för förvaltaren och omhändertagits av denne. Enligt utskottets mening bör banken – i sådana fall där aktiebrev inte utfärdats – med stöd av sistnämnda bestämmelse kunna ta ut tilläggsavgift som om aktiebrev hade utfärdats för de deponerade aktierna.

Övriga förslag till ändringar i lagen om vård av omyndigs värdehandlingar föranleder inga särskilda uttalanden från utskottets sida. Med hänsyn till att enligt vad bankföreningen uppgivit möjligheten att styrka omyndigs banktillgodohavande med – förutom bevis av banken – intyg av två personer har missbrukats och då något behov av att ha kvar möjligheten knappast torde finnas, tillstyrker utskottet också förslaget till ändring i föräldrabalken.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar det i proposition 1981/82:66 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar,
2. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i föräldrabalken.

Stockholm den 3 december 1981

På lagutskottets vägnar

LENNART ANDERSSON

Närvarande: Lennart Andersson (s), Inger Lindquist (m), Ivan Svanström (c), Stig Olsson (s), Arne Andersson i Gamleby (s), Olle Aulin (m), Owe Andréasson (s), Marianne Karlsson (c), Bengt Silfverstrand (s), Margot Håkansson (fp), Stina Andersson (c), Ingrid Segerström (s), Lars Hedfors (s), Per Stenmarck (m) och Erik Börjesson (fp).

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1924: 322) om vård av omyndigs värdehandlingar

Härigenom föreskrivs att 2 och 8 §§ lagen (1924: 322) om vård av omyndigs värdehandlingar¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagna lydelse*2 §²

I fråga om inhemskas värdehandlingar vare banken pliktig

1) att, om nedsättning skett av omyndigs aktier eller andra därmed jämförliga värdepapper, över vilka enligt lag bok eller förteckning föres, dels ombesörja, att den omyndige där som ägare upptages, varvid tillika anmälan om förmyndarens namn och adress skall göras, dels i fråga om aktier i avstämningsbolag eller sådant bolag på vilket lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering är tillämplig göra anmälan till förteckning enligt 3 kap. 12 § aktiebolagslagen (1975: 1385) respektive 12 § lagen om förenklad aktiehantering; dock att detta icke äger tillämpning i fråga om aktier som förvaltarregistrerats enligt 3 kap. 10 § andra stycket första punkten aktiebolagslagen eller 16 § första stycket lagen om förenklad aktiehantering,

2) att lyfta ränta å obligation samt, där uppgift om tid och ort för vinstutdelning å aktie eller annat därmed jämförligt värdepapper kan av banken utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas eller eljest på förfrågan meddelas av förmyndaren, lyfta jämväl sådan utdelning.

3) att, om utlottning eller uppsägning av obligation tillkännagives i Post- och Inrikes Tidningar, därom underrätta förmyndaren samt i sådant fall, så ock då underrättelse om utlottning eller uppsägning meddelas av förmyndaren, uppbära betalning för utlottad eller uppsagd obligation,

4) att, då enligt kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar företrädesrätt till teckning av ny aktie eller sådan obligation som avses i 5 kap. aktiebolagslagen (1975: 1385) tillkommer den omyndige, därom underrätta förmyndaren samt efter framställning av denne verkställa teckningen och jämväl i övrigt lämna erforderligt biträde till aktiernas eller obligationernas utbekommande eller ock föranstalta om försäljning av teckningsrätten.

5) att, då enligt kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar ny aktie tillkommer den omyndige till följd av fondemission, vidtagna erforderliga åtgärder för aktiernas utbekommande.

6) att å skuldebrev eller annat fordringsbevis uppbära betalning av förfallna räntor och kapitalbelopp, då betalning frivilligt erlägges, så ock, där uppgift om gäldenärens adress kan av banken utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas eller eljest på förfrå-

6) att å skuldebrev eller annat fordringsbevis uppbära betalning av förfallna räntor och kapitalbelopp, då betalning frivilligt erlägges, så ock, där uppgift om gäldenärens adress kan av banken utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas eller eljest på förfrå-

¹ Lagen omtryckt 1976: 616.

² Senaste lydelse 1981:782.

Nuvarande lydelse

gan meddelas av förmyndaren, *hos gäldenären* vid utebliven betalning *verkställa enskilt krav och* efter framställning av förmyndaren jämväl uppsägning.

7) att, när å pantbrev eller annan inteckningshandling belöper betalning vid fördelning av köpeskillingen efter exekutiv auktion eller av löseskilling eller annan ersättning med avseende å den intecknade egendomen, på framställning av förmyndaren förete handlingen och uppbära betalningen.

8) att, då eljest betalning belöper å nedsatt värdehandling, på framställning av förmyndaren förete handlingen, om det erfordras, och uppbära betalningen.

9) att, då å värdehandling uppburits kapitalbelopp, därom ofördröjligen underrätta såväl förmyndaren som överförmyndaren och, då medel eljest uppburits av banken, underrätta förmyndaren i den ordning, varom överenskommenelse träffats med honom.

10) att, där uppgift om gäldenärens adress kan av banken utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas eller eljest på förfrågan meddelas av förmyndaren, vidtagna laga åtgärder för fordrans vidmakthållande.

11) att ombesörja anteckning om innehav av pantbrev eller annan inteckningshandling och, när överförmyndaren medgivit inteckningshandlingens uttagande för annan åtgärd av inskrivningsmyndigheten, förete handlingen hos myndigheten.

12) att, när överförmyndaren samtyckt till att värdehandling eljest uttages för att företes hos myndighet eller tjänsteman, förete handlingen hos myndigheten eller tjänstemannen, samt

13) att, då enligt kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar offentlig stämning utfärdats angående dödande av värdehandling, så cok då banken genom meddelande från kronofogdemyndighet erhållit underrättelse, att exekutiv auktion å intecknad egendom blivit utlyst, därom underrätta förmyndaren.

Beträffande utländska värdehandlingar vare banken ansvarig allenast för handlingarnas förvaring.

8 §

För den vård av omyndigs värdehandlingar, som enligt denna lag åligger banken, *får banken betinga sig en årlig grundavgift, icke överstigande fyra kronor för varje påbörjat tusental kronor av handlingarnas värde, samt därutöver en tilläggsavgift icke överstigande tolv kronor dels för varje vid avgiftsperiodens början inneliggande handling, post av ensartade handlingar eller slutet konvolut, dels för varje deponering eller uttag under avgiftsperioden av sådana handlingar.*

Föreslagen lydelse

gan meddelas av förmyndaren, vid utebliven betalning *utfärda sådana betalningspåminnelser som är skäpligen påkallade för att ta till vara den omyndiges rätt samt* efter framställning av förmyndaren jämväl verkställa uppsägning *hos gäldenären.*

För den vård av omyndigs värdehandlingar som enligt denna lag åligger banken *har banken rätt till en årlig grundavgift, som inte får överstiga fem kronor för varje påbörjat tusental kronor av handlingarnas värde. Grundavgift får dock alltid tas ut med etthundra kronor.*

Därutöver har banken rätt till en tilläggsavgift

1. för varje vid avgiftsperiodens början inneliggande handling eller post av handlingar eller slutet konvolut med högst tolv kronor.

Nuvarande lydelse

Ha underåriga syskon gemensam förmyndare, skola syskonens värdehandlingar sammanräknas.

Den avgift, varom i första stycket sägs, innefattar ej ersättning för bankens särskilda utgifter till följd av uppdraget, ej heller för åtgärd, som banken efter särskilt avtal vidtagit.

För fordran å avgift eller ersättning, varom ovan sägs, äge banken innehålla vad av de nedsatta handlingarna i värde svarar mot fordringen. Banken äge ock för sådan fordran uttaga betalning av medel, som för den omyndiges räkning uppburits av banken.

Föreslagen lydelse

2. för varje deponering eller uttag under avgiftsperioden av sådana handlingar med högst tjugo kronor, samt

3. för varje skriftlig betalningspåminnelse som banken utfärdar enligt 2 § 6 med det belopp som gäller för en skriftlig betalningspåminnelse enligt lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m. m.

Den avgift som avses i första stycket eller andra stycket 1 eller 2 innefattar inte ersättning för bankens särskilda utgifter till följd av uppdraget. I fråga om ersättning för andra åtgärder än sådana som åligger banken på grund av denna lag gäller vad som särskilt har avtalats.

För en fordran på avgift eller ersättning till följd av det uppdrag som banken har får banken innehålla de nedsatta handlingarna till den del de i värde svarar mot fordringen. Banken får också för en sådan fordran ta ut betalning ur de medel som banken har tagit emot för den omyndiges räkning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

2 Förslag till**Lag om ändring i föräldrabalken**

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 8 § föräldrabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 kap.

8 §

Innehåller förteckning över omyndigs egendom uppgift å tillgångar som på grund av giftorätt, arv, testamente eller gåva tillfallit den omyndige, eller upptager årsräkning eller sluträkning sådana tillgångar, om vilka uppgift förut ej lämnats, skall vid förteckningen eller räkningen fogas

¹ Balken omtryckt 1978: 853.

Nuvarande lydelse

besannad avskrift av bodelnings- eller skifteshandling, testamente eller gåvobrev, om sådant finnes, så ock av bouppteckning, där den ej förut ingivits till överförmyndaren. Är handling, varom nu sagts, av vidlyftig beskaffenhet, må avskriften lämnas allenast i erforderliga delar.

Upptager förteckning, årsräkning eller sluträkning värdehandlingar som ej äro nedsatta hos riksbanken eller annan bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall vid förteckningen eller räkningen fogas intyg av två personer, att värdehandlingarna finnas i förmyndarens förvar. Innestå medel hos bank, skall genom bevis från banken styrkas hur mycket som innestår, så ock i vad mån förbehåll gjorts att medlen må uttagas utan överförmyndarens samtycke. *Beloppet av medel, som innestå enligt motbok, må ock styrkas av två personer.*

Föreslagen lydelse

Upptager förteckning, årsräkning eller sluträkning värdehandlingar som ej äro nedsatta hos riksbanken eller annan bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall vid förteckningen eller räkningen fogas intyg av två personer, att värdehandlingarna finnas i förmyndarens förvar. Innestå medel hos bank, skall genom bevis från banken styrkas hur mycket som innestår, så ock i vad mån förbehåll gjorts att medlen må uttagas utan överförmyndarens samtycke.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

